

Arendt: The Human Condition

Arendt tekee teoksessaan irtioton perinteisestä poliittisesta teoriasta nostamalla tarkastelunsa keskiöön ihmisten aktiivisen elämän ja keskittymällä maailman todellisiin tapahtumiin todellisuudesta etäännyneen teoreettisen mietiskelyn sijaan. Teos avaa itselleni aivan uuden näkökulman yhteiskuntaan kuvaamalla inhimillisen elämän edellytyksiä aktiivisuuden eri lajien näkökulmasta ja erittelemällä lopuksi länsimaisen yhteiskunnan kehitystä modernin ajan alusta näiden eri lajien välisissä suhteissa tapahtuneiden muutosten kautta.

Arendtin mukaan ihmisten aktiivinen elämä on mahdollista aina vain tietyissä puitteissa, joista perimmäinen on maanpäällinen luonto tällä ihmisten asuttamalla planeetalla – niin kauan kuin he sitä asuttavat. Arendt tunnistaa kolme inhimillisten aktiviteettien ”lajia”, jotka muodostavat yhteiskunnassa hierarkkisia tasoja siinä mielessä, että tietty aktiviteettien laji on kunakin yhteiskunnallisena aikakautena nostettu merkitykseltään muita tärkeämmäksi ja muuttaa tapaa, jolla ihmiset ymmärtävät itseään ja aktiivisuuttaan yhteiskunnassa ja sen sivuvaikutuksena myös sitä, kuinka muita aktiviteettien lajeja ymmärretään ja arvostetaan.

Ensimmäinen Arendtin tunnistamista inhimillisten aktiviteettien lajeista liittyy suoraan ihmisten biologiseen elämään osana tämän maanpäällisen luonnon elämänsykliä, ihmiseksi kutsutun eläinlajin edustajina. Tässä elämänsyklissä ihmisten aktiivisuus ilmenee *työnä* (labor), joka pitää yllä ihmisten biologista elämänprosessia ja samalla varmistaa ihmislajin jatkuvuuden osana luontoa. Työ tuottaa ja syöttää inhimilliseen elämänprosessiin sen, mikä on välttämätöntä ihmisten ja ihmiskunnan elintoimintojen ylläpitämiselle. Työn, ja siten inhimillisen elämän ensimmäinen edellytys on elämä itse.

Ymmärrän Arendtin ajatuksen siten, että kun ihminen ymmärtää aktiivisuutensa työnä, hänen olemisestaan ja elämisestään tulee jatkuvasti ylläpidettävä prosessi, jossa korostuu maailman uusintaminen. Elämä on olennaisesti samojen asioiden toistamista jatkuvasti kiihtyvällä tahdilla: syklinen prosessi, jossa työ ja kulutus työntävät toisiaan eteenpäin. Arendt näkee tämän kehityksen omasta arvomaailmastaan käsin hyvin harmaana, mutta sillä on myös huomaamatta jäävä vaikutus ihmisen käsitykseen itsestään ja ihmissuhteistaan. Elämä muuttuu tuottamisen ja

YFIA2013 Yhteiskuntapolitiikka
Hannah Arendt: The Human Condition
Lukupäiväkirja 25.7.2020
Minna Koskinen

kuluttamisen prosessiksi, joka pitää yllä yksilön kokemusta omasta erityisyydestään ja identiteetistään. Tämä ”identiteetti prosessina” koostuu kuulumisesta johonkin kuluttajien ryhmään ja oman elämän esittelystä kulutuksen kautta. Identiteetti on yhtä pysyvä kuin yhteiskunnan muutkin tuotokset: se voi kadota tai tuhoutua yhtä nopeasti kuin syntyäkin. Samoin käy ihmissuhteille. Ne syntyvät ja kuolevat nopeasti, jos niitä ei muista jatkuvasti huoltaa. Samoin käy kouluttautumisen kanssa: oppimisesta tulee elinikäinen prosessi. Toisin sanoen ihmisen kaikki elämänalueet muuttuvat työksi ja kuluttamiseksi.

Ihmiset eivät kuitenkaan vain asuta maanpäällistä luontoa, vaan heillä on kyky nähdä luonto erilaisten materiaalien lähteenä ja rakentaa näistä materiaaleista erilaisia artefakteja työnsä välineiksi. Tämä fyysisten artefaktien maailmassa ilmenevä inhimillinen aktiivisuus, *valmistaminen* (work, fabrication), tuottaa ihmisille ”keinotekoisena”, artefakteista rakentuvan maailman, joka asettuu luonnon ja ihmisten väliin muuttaen ihmisen suhdetta luontoon ja luoden ihmiselämälle uudenlaisia puitteita. Koska fyysisillä artefakteilla on kyky kestää ihmistä pidempään, tämä artefaktien maailma antaa elämälle pysyvyyttä ja kestävyyttä, jonka avulla ihmiset irrottautuvat luonnon toistuvasta elämänsyklistä, jossa kaikki on nopeasti ohimenevää – syntyvää, kasvavaa ja kuolevaa. Näin valmistamisen, ja siten inhimillisen elämän toinen edellytys on maailmallisuus.

Käsitän tämän siten, että kun ihminen ymmärtää aktiivisuutensa valmistamisena, elämästä ja yhteiskunnasta muodostuu rakennusprojekti. Ihminen asettaa elämälleen ja yhteiskunnalliselle toiminnalleen tavoitteita, joiden saavuttamiseksi hän valitsee parhaiksi katsomansa keinot. Elämästä tulee etapista toiseen järkipäisesti etenevä prosessi, jossa syntymä ja kuolema väistyvät taka-alalle. Ihminen ehtii kuolla sitten, kun kaikki on saavutettu. Kuten ihmisen rakentamat artefaktit, myös elämässä saavutetut etapit ovat pysyviä – ellei jokin erityisesti riko niitä tai vanhuuttaan kulu puhki. Ihmisen identiteetti on samalla tavoin ihmisen oma rakennusprojekti, johon ei ulkopuolista apua hirveämmin tarvita. Myös ihmissuhteet rakennetaan ajan kanssa pysyviksi, eikä niitä tarvitse huoltaa sen enempää kuin hyvin rakennettua taloa. Tarve huoltaa jotain jatkuvasti osoittaa rakentamisen heikkoa laatua.

YFIA2013 Yhteiskuntapolitiikka
Hannah Arendt: The Human Condition
Lukupäiväkirja 25.7.2020
Minna Koskinen

Kouluttautuminen on myös rakentamista: aiemmalla koulutuksella saatu osaaminen ei koskaan ”kulu pois”, vaikka se saattaisikin isojen myllerrysten myötä menettää tarpeellisuutensa.

Kolmas inhimillisten aktiviteettien laji, *toiminta* (action), toteutuu aidon inhimillisen vuorovaikutuksen verkostossa keskenään ainutlaatuisten ihmisyksilöiden välillä ilman artefaktien ja aineellisen maailman välitystä. Tässä vuorovaikutuksen verkostossa ihmisillä on kyky aloittaa jotakin uutta; kuolevaiset ihmiset pystyvät parhaimmillaan kuolemattomiin tekoihin ja jättämään katoamattoman jäljen ihmiskunnan historiaan. Arendtin mukaan todellisia ihmisiä ovat vain parhaat, jotka jatkuvasti todistavat olevansa parhaita ja jotka pitävät parempana kuolematonta mainetta kuin kuolevaisia asioita. Muut, jotka tyytyvät siihen, mitä luonto heille antaa, elävät ja kuolevat kuin eläimet. Toiminnan, ja siten inhimillisen elämän kolmas edellytys on moninaisuus: kaikki ihmiskunnan yksilöt ovat samalla tavoin ihmisiä mutta silti täysin erilaisia kenenkään toisen ihmisen kanssa kautta aikojen.

Arendtin ajatukset kuulostavat tässä kärjekkäiltä, mutta nähdäkseni hän ymmärtää ”todellisen” ihmisyyden hyvin rajallisesti ihmiskunnan tallennetun historian näkökulmasta. Ollakseen ”todellisia”, siis historiaan tallennettuja kuolemattomia yksilöitä, ihmisten täytyy aloittaa jotakin ihmiskunnan kannalta niin merkittävää, että se oikeuttaa heidän tallentamisensa. Muu nykyajassa inhimilliseksi ymmärretty vuorovaikutus tapahtuu työn piirissä, sillä Arendtin mukaan valmistamisessa on läsnä vain ihmisen yksinäinen suhde luonnon kanssa. Tällä älyllisyyttä korostavalla inhimillisen vuorovaikutuksen käsitteellä on mielestäni paikkansa inhimillisten aktiviteettien kokonaisuudessa ja avartaa niitä hyvällä tavalla. Arendt näkee toiminnan kuitenkin täysin ulkoa päin määritettynä, sillä ”todellisuus” muodostuu yksinomaan siitä, miltä asiat ulkoa päin ja jälkikäteen historioitsijan silmin näyttävät. Ihmisen sisäisellä, subjektiivisella maailmalla ei ole – kuten ei ihmisen välisellä sosiaalisella maailmallakaan – sen kannalta merkitystä. Ihmisen identiteetin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että muut ihmiset ja viime kädessä historia määrittelee sen, kuka ihminen on, sen perusteella mitä uutta hän on aloittanut: ihmistä eivät määrittele saavutukset, siis lopputulokset, vaan muille merkityksellisten asioiden ja prosessien käyntiin saattaminen. Todellisia ihmissuhteita ei luonnollisesti Arendtin lähtökohdista käsin voi olla olemassa ilman yhteiseen toimintaan ja

YFIA2013 Yhteiskuntapolitiikka
Hannah Arendt: The Human Condition
Lukupäiväkirja 25.7.2020
Minna Koskinen

puheeseen perustuvaa älyllistä yhteyttä ihmisten välillä, mikä tarkoittaa, että todelliset ihmissuhteet syntyvät vain vertaisten välille. Oikeastaan ei voi puhua edes ”suhteista” nykyajan merkityksessä, sillä ihmisten välinen yhteys on olemassa vain sen hetken, kun se on ihmisille näkyvässä toiminnan ja puheen kautta. Koulutus ja oppiminen, jos näitäkään käsitteitä voisi edes käyttää, tarkoittaisi sokraattista dialogia ihmisten välillä ”kaupungin turuilla ja toreilla”.

Arendt ammentaa taustaa ja esimerkkejä ajatuksilleen lähes ylipursuavasta määrästä filosofisia ja poliittisia tekstejä antiikista nykyaikaan. Hänen oma tekstinsä on runsasta ja rönsyilevää, ja siksi sitä on usein puuduttavaakin lukea, mutta toisaalta runsaat esimerkit ja aiheiden pitkäkallinen käsittely myös helpottavat hänen ajatustensa ymmärtämistä. Kun tekstiin paneutuu huolellisesti eikä kiinnitä omia tulkintojaan liian nopeasti, monet ristiriitaisilta ja varsinkin kärjekkäiltä vaikuttavat kohdat saavat horisontin laajetessa ymmärrettävän selityksen. Jäljelle jäävät kysymykset houkuttavat enemmän kehittämään ajatuksia kuin väittämään täysin niitä vastaan, mikä johtunee ainakin osittain Arendtin ajattelun perimmäisestä systeemisyydestä kaiken runsauden ja rönsyilyn takana. Jos pyrkisi todella löytämään kritisoitavaa Arendtin ajatuksista, olisi luultavasti hedelmällisintä kohdistaa huomio erityisesti tämän systeemisyyden aiheuttamiin ”unohduksiin”. Kaiken kaikkiaan Arendtin teos on mielenkiintoinen, ilahduttava ja ajattelua herättävä kokemus.